

ОСОБЛИВОСТІ ЦІНОУТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ

Шульга Дмитро Михайлович,
студент 4 курсу навчання
за спеціальністю «Економічна теорія та
економічна політика»
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Ціна є єдиною ланкою між виробниками, покупцями та споживачами проте бюджетне навантаження держава розподіляє на різні складові ціноутворення нерівномірне. Поелементне дослідження складових ціни приводить до висновків, що існуюча податкова система не відповідає задекларованим принципам: стимулювання підприємницької виробничої діяльності, рівнозначність і пропорційність, соціальна справедливість, стабільність, економічна обґрунтованість.

Аналіз наукової літератури показує, що проблема сучасного ціноутворення є предметом численних наукових досліджень, які відображають різні її аспекти. Зокрема, проблеми розвитку процесу ціноутворення історично знайшли відображення у працях класиків економічної науки А. Сміта, Д. Рікардо, К. Маркса, А. Маршалла, Дж. М. Кейнса, Дж. К. Гелбрейта. Висвітленню проблем теорії та практики сучасного ціноутворення присвячені дослідження В. М. Гальперіна, В. Є. Єсіпова, І. А. Єрухимовича, І. В. Ліпсіца, А. Д. Чудакова, Л. О. Шкварчук. Ефективність управління цінами та ціновою політикою знайшла відображення в роботах Т. Г. Євдокимової, Г. А. Маховикової, І. А. Желтякової, С. В. Переверзевої, Я. В. Литвиненка, В. Л. Корінева. Таким чином, ефективне ціноутворення сприяє підпорядкуванню виробництва суспільним потребам. А адекватний рівень цін сприяє економічному зростанню, забезпечує ефективне конкурентне середовище, орієнтує виробництво на інноваційний зміст,

скорочує витрати виробництва та прискорює обіг виробничого капіталу, підвищує якість товарів і послуг та їх споживчий попит.

Метою роботи є аналіз системи ціноутворення в Україні, визначення шляхів її вдосконалення.

Важливим економічним важелем ринкового господарства є ціна. За допомогою ціни виражається вартість усіх видів продукції, послуг та ресурсів, вимірюються економічні величини обсягів виробництва, обігу і споживання, основних оборотних фондів, складові валового національного продукту тощо.

Ціна є інструментом управління в будь-якій економічній системі. При цьому ціна приховує так багато складностей, що це можна назвати «економічним атомом». У світовій економічній науці є багато досліджень, в яких висловлюються різні підходи та точки зору.

Ринкові ціни виконують також розподільчу функцію. Вони визначають розподіл вартості суспільного продукту й національного доходу, покриття витрат виробництва, створення нагромаджень у галузях, на підприємствах, а також впливають на формування доходів певних соціальних верств населення.

В ході формування ефективного ціноутворення в Україні недостатньо використовуються досвід і тенденції економічно розвинених країн. Так, досвід розвинених країн свідчить, що підвищенню ефективності ціноутворення та стабілізації внутрішніх та зовнішніх цін сприяють:

- простота та зручність системи оподаткування;
- мобільність і гнучкість податкової системи в умовах швидких соціально-економічних змін;
- обґрунтованість фінансових потреб держави (фіскальна достатність податкової системи);
- помірність оподаткування (потреби держави у фінансах не повинні знижувати зацікавленість платників податків у господарській діяльності, оскільки надмірні податки зменшують податкову базу, а значить, і податкові надходження та водночас породжують тенденції приховування прибутків платниками податків);

- відповідність податкової системи критеріям справедливості (прогресивне оподаткування, запобігання подвійному та багаторазовому оподаткуванню, мінімізація податкових пільг тощо);

- інтеграція цільових соціальних податків та їх реформування спираючись на ефективний світовий досвід.

Вдосконаленню податкової системи в межах означеної проблеми сприяло б і надання пільг платникам податку на прибуток в частині зниження собівартості продукції. Вилучення цієї частини прибутку з бази оподаткування стимулювало б підприємства активніше шукати шляхи зниження собівартості, збільшувати заощадження для модернізації та розширення виробництва. А це сприяло б зростанню обсягів виробництва та, врешті, бази оподаткування.

Таким чином, потреба оптимізації національного досвіду ціноутворення зумовлює необхідність обмеження урядом рівнів прибутків у торгово-посередницькій сфері. Однак таке регулювання повинно мати переважно рекомендаційний характер. Більш дієвим важелем оптимізації ціноутворення було б прогресивне оподаткування економічних суб'єктів з надприбутками та перерозподіл акумульованих у бюджеті засобів на розв'язання нагальних соціальних програм.

Іншим суттєвим недоліком діючої системи ціноутворення в Україні є те, що вона практично не стимулює формування визначальних пропорцій ефективного розвитку економіки, зокрема, співвідношення темпів зростання продуктивності праці та фонду споживання на макро- та мікроекономічному рівнях. В ході аналізу зазначеної суперечності звернемося до праць Дж. Гелбрейта. Ціновий контроль держави, зазначає Дж. Гелбрейт, – провідний інструмент ефективності планування промислового розвитку будь-якої економіки, який дозволяє реально впливати на задоволення потреб сучасних технологій в капіталах (ціни повинні бути достатньо низькими, щоб залучати споживачів і, водночас, достатньо високими, щоб забезпечувати достатні прибутки для фінансування розвитку підприємства).

Підвищенню ефективності ціноутворення інвестиційних товарів (інноваційних технологій) та житла сприяло б і реформування банківської сфери. Зокрема, законодавчого зниження позикових кредитних відсотків, оскільки їх діюча величина не стимулює ні кількісне, ні якісне зростання як виробничої бази, так і ринку житла, формуючи практично подвійну ціну цих товарів. Процес «проїдання» основного промислового капіталу продовжується. Особливо це відбивається на підприємствах малого бізнесу, які найбільше потребують державної підтримки. Таким чином, зниження ставок кредитування та оподаткування прибутків банків у частині інвестиційного та житлового кредитування сприяли б підвищенню ділової активності та розв'язанню проблеми доступного житла.

Таким чином, проведений аналіз проблеми підвищення ефективності ціноутворення в Україні дозволяє узагальнити *ряд висновків*.

1. Процеси роздержавлення, розподілу капіталів, лібералізації цін довели неадекватність самопідтримки, самостимулювання, саморегулювання вільного ринку.

2. Економічна роль держави полягає в створенні інституційного поля ефективного ціноутворення.

3. Реформування податкової системи в Україні сприяло б підвищенню ефективності ціноутворення.

4. Зниження ставок кредитування й оподаткування прибутків банків у частині інвестиційного та житлового кредитування сприяли б підвищенню ділової активності та розв'язанню проблеми доступного житла.

5. З метою підвищення ефективності національного ціноутворення в Україні, забезпечення інтересів виробників і споживачів доцільно розробити й законодавчо прийняти національну цінову стратегію.

6. Результати дослідження можуть бути використані в подальшому вивченні проблем підвищення ефективності ціноутворення, зокрема обґрунтування методологічних основ, модернізації механізму формування цін

стратегічних та соціально значущих галузей економіки, які потребують державної підтримки.

Література:

1. Дідківська Л. І. Державне регулювання економіки: навч. посіб. / Л. І. Дідківська, Л. С. Головка. — 5-те вид., стер. — К. : Знання, 2020. — 213 с
2. Стеченко Д. М. Державне регулювання економіки: навч. посіб. / Д. М. Стеченко. — К. : Вікар, 2021. — 262 с.
3. Швайка Л. А. Державне регулювання економіки: навч. посіб. / Л. А. Швайка. — К. : Знання, 2021. — 435 с.
4. Бодров В. Г. Державне регулювання економіки та економічна політика: навч. посіб. / В. Г. Бодров, О. М. Сафронова, Н. І. Балдич. — К.: Академвидав, 2022. — 520 с. — (Серія “Альма-матер”).

Науковий керівник: к.е.н., доц. Н.О.Степаненко

Матеріали конференції публікуються в авторській редакції.